

Tekinalp (1883-1961)

Asıl adı Moiz Kohen'dir. Tekinalp, Tekin Alp, Munis Tekinalp, Musa Tekinalp gibi isimler kullanmıştır. 1883 yılında Makedonya sınırları içerisinde yer alan Serez'de dünyaya gelmiştir. Babası İzhak Kohen, bir hahamdır. Kohen ailesinin dokuzuncu ve son çocuğudur. Beş kız ve üç erkek kardeşi bulunmaktadır. Eğitim hayatına Serez'de geleneksel Yahudi eğitiminin bir parçası olan Meldar'da başlamıştır. İlköğrenimini burada tamamladıktan sonra Selanik'te evrensel ilkelere sahip, içinde yaşadıkları toplumla uyumlu Yahudi gençler yetiştirmeyi amaç edinen Alliance Israelite Universelle adlı derneğin yönettiği, Fransızca eğitim veren okula gitmiştir. Bu okulla aynı anda Yahudi Öğretmen Okuluna da devam etmiştir. 1907'de Selanik Hukuk Mektebi'nde başladığı yükseköğrenimini, İstanbul Hukuk Mektebinde tamamlamıştır. Eğitimini daha da ilerletmek istemesine karşın çalışma hayatına ağırlık vermiştir.

Tekinalp, yükseköğrenimi ile eş zamanlı yürüttüğü meslek hayatına, Selanik'te kendisinin de mezun olduğu Yahudi Öğretmen Okulunda öğretmenlik yaparak başlamıştır. Ancak devlet erkânı ve ticaret dünyasında etki sahibi olmak ve kendini kabul ettirmek düşüncesine sahip olan Tekinalp'in, bu tecrübesi kısa sürmüştür. 1900 yılından itibaren *Asır* gazetesinde çalışmaya başladığı sırada önemli bir çevre edinmiş; Mithat Şükrü, Ömer Naci, İsmail Canbolat, Ali Canip ve Aka Gündüz gibi isimlerle dostluk kurmuştur. *Asır* gazetesinde görev yaptığı dönemde Selanik'teki uluslararası ticaret firmalarında ve şehrin önemli kulüplerinden olan Ticaret Kulübünde kâtiplik ve muhasebecilik yapmıştır. Fransızca, Almanca ve İspanyolcaya hâkimiyeti sayesinde Selanik Ticaret Mahkemesinde tercüman olarak görev almıştır. Yüksek tahsilinin ardından serbest avukatlık yapmaya başlayan Kohen, 1910 yılında Selanik Vilayet Meclisi üyeliği ve genel kâtipliği görevinde bulunmuştur.

1912 yılında Selanik'in Yunan işgaline uğraması üzerine birkaç aylığına Viyana'ya gitmiş ardından da İstanbul'a yerleşmiştir. 1914'ten itibaren Darülfünun'da hem hukuk ve politik ekonomi dersleri vermiş hem de müderris muavini olarak maliye dersini veren Alman Profesör Flek'in tercümanlığını yürütmüştür. Mondros Mütarekesi'nin ardından Kasım 1918'de Tekinalp'in Darülfünun'daki görevine son verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında İttihat ve Terakki'ye yakın yayın organlarında yazılar kaleme almıştır. Ancak Tekinalp'in esas işi, tütün ihracatı olmuştur. 1916'dan 1922'ye kadar Duhan Türk Anonim Şirketinin ve 1922 senesinden itibaren de Herman Spierer ve Ortakları Şirketinin genel müdürlüğünü yaparak Türk tütünlerinin ihracatını gerçekleştiren müesseselerin başında bulunmuştur. 1930'larda bir Çek firması Skoda'nın alt kuruluşu olan Omnipol'ün Türkiye ile ilişkilerini yürüterek temsilcilik görevini üstlenmiştir. 1936 senesinde İktisat Vekâleti bünyesinde toplanan Tütün Kongresi'nin genel kâtipliğini yapmış, ardından da Türk Tütüncüler Birliği genel sekreterliği görevini yürütmüştür. 1945-1950 yılları arasında İstanbul Belediye Meclis üyeliği yapmıştır. İstanbul'a ilk trolleybüsün kurulmasına öncülük eden isimler arasındadır. 1949 yılında belediyeye bağlı Fransız sermayesiyle bir pastörize süt tesisi kurulması için Fransa'da temaslarda bulunmuş ve aracı

Tekinalp

olmuştur. 1950'den itibaren İstanbul Tüccar Derneği bünyesinde çalışmış ve Derneğin genel sekreterliğini yürütmüştür. 1956 yılında emekli olarak Fransa'nın Nice kentine yerleşmiştir.

Tekinalp'in tarihi bir figür olarak ortaya çıkmasında ise siyaset, düşün ve yayın hayatındaki üretkenliği ve kayda değer çalışmaları etkili olmuştur. Bu bağlamda Osmanlılık, Türkçülük ve Kemalizm konularında pek çok eseri ve faaliyeti bulunmaktadır. 1905'te İttihat ve Terakki'ye üye olmasının ardından ilk olarak Osmanlılık fikrini savunmuştur. İkinci Meşrutiyeti, büyük bir coşku ve memnuniyetle karşılamış ve yeni dönemi, "devrisaadetin başlangıcı" ve "altın devir" olarak nitelemiştir. 1908'den itibaren İttihat ve Terakki'nin resmî yayın organı olan *İttihad ve Terakki* mecmuasında yazmaya başlamıştır. Faaliyetlerini, bilhassa Türkçe'nin Museviler arasında yaygınlaşmasına hasretmiştir. Bu çerçevede 1909'da Tamim-i Lisanı Osmani Cemiyetini kurarak başkanlığını üstlenmiştir. Bir yandan Musevilerin Osmanlı toplumuyla entegrasyonu için çalışırken bir yandan da Siyonizm hareketiyle temas etmiştir. Ancak dünyada hâkim olan Siyonizm'den farklı bir anlayış sergilemiştir. Selanik'te çıkan *La Epoca* ve İstanbul'da çıkan *Yeni Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde Siyonizm konusunda yazılar yayımlamıştır. Geniş Osmanlı ülkesinin ve özellikle de Asya topraklarının harap halde bulunduğu ve ülke nüfusunun yüzölçümüne oranla yeterli olmadığına işaret ederek Yahudi göçünün Osmanlı topraklarına yönlendirilmesinin "bir hayat kaynağı, feyiz ve terakki unsuru" olabileceği fikrini savunmuştur. Bu hususta en büyük görevin ise Osmanlı Musevilerine düştüğünü belirtmiştir. Bu minvaldeki düşüncelerini, 1909 yılında Selanik delegesi olarak katıldığı Hamburg'daki Dokuzuncu Dünya Siyonist Kongresi'nde de ifade etmekten geri durmamış; kongrede kendisini bir Osmanlı vatandaşı olarak tanıtarak, Siyonistlerin Filistin ve çevresinde ayrı bir Yahudi devleti kurma fikrine karşı çıkmıştır. Nitekim bu kongreden sonra Siyonizm hareketinden tamamen uzaklaşmış ve kendini Türk-Musevi kardeşliğini sağlamaya adanmıştır. Bu yöndeki çalışmalarını, Selanik Musevilerinin resmî temsilcisi durumundaki ve entegrasyon yanlısı anti-siyonist bir tutuma sahip Yakın Dostlar Kulübü çatısı altında yürütmüştür. Kulüp bünyesinde 1910 yılında bir Osmanlılaşma Derneği kurulmasına öncülük etmiştir. 1911 yılında ise Vatansızlar Birliği adında bir cemiyet kurma girişiminde bulunmuştur.

Balkan Savaşlarıyla birlikte Osmanlılığın gözden düşerek Türkçülüğün itibar kazanmasıyla Ziya Gökalp'in başında bulunduğu Türkçü çizgide yer alan *Yeni Hayatçılar* grubuna dâhil olmuştur. *Rumeli ve Zaman* gazetelerinde yazmıştır. 1912'de Fransa'da yayınlanan *Mercure de France* mecmuasında "P. Risal" müstear ismiyle Türkçülük cereyanını Avrupa'ya tanıtan bir yazı kaleme almıştır. Bu yazı, Yusuf Akçura tarafından "Türkler Bir Ruh-ı Millî Arıyorlar" başlığıyla çevrilerek *Türk Yurdu* dergisinde cüzler halinde yayımlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin o günkü genel durumu ile ilgili Avrupa'da yayımlanmış ilk detaylı tetkik olarak nitelendirilen çalışmada Birinci Balkan Savaşı öncesi Osmanlı Devleti'nin ve Türklerin durumu ile bu savaşın ülkeye etkisi tahlil edilmiştir. Tekinalp'e göre savaş öncesi fatih ve asli unsur sayılan Türkler, yıllar boyunca ihmal edilmiş ve imparatorluğun bütün yükünü omuzlamışlardır. Millî bilinçten uzak, birbirinden habersiz, perişan bir şekilde yaşamaktadırlar. Buna karşın Hristiyan unsurlar, millî uyanışlarını gerçekleştirerek yükselmişlerdir. Tekinalp, kurtuluş çaresi olarak ortaya konulan İslamcılık ve kendisinin kısa süre önce savunduğu Osmanlılık akımlarının ise hiçbir işe yaramadığını belirterek eleştirmiştir. Hatta Osmanlılığı, Türklerin gördüğü bir rüya olarak nitelemektedir. Ona göre Türkler, Balkan Savaşı'yla bu rüyadan uyanmış ve yaşanan felaketin ardından Türkçülük akımının yükselişiyle millî ruha kavuşmuşlardır.

1912 yılında Selanik'in işgali üzerine İstanbul'a gelen Tekinalp, başta Türkçülük olmak üzere siyasi ve fikri alandaki çalışmalarını, burada sürdürmüştür. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasını müteakip, 1914 yılında *İttihat* mecmuasında Birinci Dünya Savaşı ve savaş ile birlikte özellikle Almanya ve İngiliz rekabetini inceleyen yazılar yazmıştır. Tekinalp'in bu dönemdeki en önemli ve ses getiren eseri, 1914 yılında yayımlanan *Türkler Bu Muharebede Ne Kazanabilirler?*

Büyük Türkçülerin En Meşhur Mütalaatı adlı kitabıdır. Eser, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul gibi isimlerden ve Türkçü çevrelerden övgüler almış ve Türkçülük hareketi içerisinde kendine önemli bir yer edinmiştir. Tekinalp, kitapta Pan-Türkizmi, Türklerin ilerlemesi ve müstakil bir medeniyet oluşturması için elzem bir siyaset olarak tanımlamaktadır. Ona göre Türkiye dışında yaşayan kırk elli milyonluk Türk kitlesi harekete geçirilerek onlarla beraber çalışmak gereklidir. Bu çerçevede İran, Kafkasya ve Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Türk topluluklarının tetkikiyle beraber; bunlarla iş birliğinin yollarını ortaya koymaktadır. Kitap, aynı yıl içerisinde Alman Genel Kurmayı tarafından Almancaya çevrilerek *Turkismus und Panturkimus* adıyla yayımlanmıştır. 1915'te ise İngiliz Gizli Servisi için *The Turkish and Panturkish Ideal* olarak İngilizceye çevrilmiş ve Osmanlı coğrafyasında görev yapan subaylar tarafından okunması talimatı verilmiştir. İngiltere Başbakanı Churchill, Birinci Dünya Savaşı hakkında yazdığı dört ciltlik hatırat eserinde o zamanki Türkiye'nin durumu hakkında yegâne kaynak olarak bu eseri göstermiştir.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Tekinalp, Türkçülük hareketi dışında sosyal ve iktisadi konularda da faal ve etkili bir isimdir. Ziya Gökalp'ın etkisiyle özellikle millî iktisat ve solidarizm (tesanütçülük) konularına eğilmiş ve bu çizgide pek çok yazı kaleme almıştır. 1914 senesinde İttihat ve Terakki'nin ve Ziya Gökalp'ın desteğiyle millî iktisat fikrini, Türkiye'de yaymak amacıyla çıkarılan *İktisadiyat* mecmuasında Şubat 1916'dan Kasım 1917'ye kadar haftalık olarak ve genellikle Fransızca ve Almanca tercümeleriyle birlikte makaleler yayımlamıştır. Söz konusu yazılarda tarım, demiryolları, limanlar, kooperatifler, özel şirketler, bankalar gibi pek çok konuyu işlemiştir. Ancak Tekinalp'in bu yazılarda esas odaklandığı nokta, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu iktisadi vaziyet ve bunun düzeltilmesi için yapılması gerekenlerdir. Bu çerçevede özellikle millî bir ekonominin yaratılmasına yönelik olarak mukayeseli iktisat metodunun, teknik ve hukuki müesseselerin, tasarruf için gerekli olan bankaların ve yerli yahut yabancı sermayeyi iktisadi hayata dahil edecek önlemlerin hayata geçirilmesini teklif etmektedir. Öte yandan Tekinalp, sadece iktisadi alandaki bir intibahı da yeterli görmemektedir. Siyasi ve iktisadi alandaki intibah ile hedeflenen amaçlara ulaşılması için toplumsal alanda da bir intibahın gerçekleşmesi gerektiğini; aksi halde millet olarak gelişmenin mümkün olmadığını düşünmektedir. Devlet ve ferde dayalı nazariyelerin 20. yüzyıl başında etkisini yitirdiğini düşünen Tekinalp'in gelişme için önerdiği formül, kapitalizm ve sosyalizm arasında üçüncü ve toplumcu bir yol olarak ortaya çıkan solidarizmdir. Nitekim 1917'den itibaren solidarist ve halkçı görüşleri benimseyen *Yeni Mecmua*'da bu konuda yazdığı yazılar, geniş yankı uyandırmıştır. Bu yönüyle o, Gökalp ile birlikte solidarizmin Osmanlı'ya özgü kuramsal çerçevesinin çizilmesine katkı sağlayan isimlerden biridir.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesini müteakip İttihat ve Terakki ve Türkçülük akımının etkisini yitirdiği Mütareke Dönemi'nde ise Tekinalp, Yeni Osmanlılık fikrini savunmuştur. 1919'da Zekeriya Sertel'in öncülüğünde çıkan ve Ömer Seyfettin, Ali Canip, Falih Rıfki, Faruk Nafiz, Mehmet Emin Yurdakul, Reşat Nuri gibi isimlerin yer aldığı haftalık *Büyük Mecmua*'da "Yeni Osmanlılık" başlıklı yazılar kaleme almıştır. Elde kalan topraklarda yeni bir Osmanlılığın tesis olunabileceği fikrini ortaya atmıştır. Millî Mücadele yıllarında ise Tekinalp'in herhangi bir faaliyetine yahut yayınına rastlanılmamaktadır.

Cumhuriyet'in ilanının ardından ise Tekinalp, Yahudi Cemaatinin yeni Türk devletinin ulus projesine entegrasyonu sürecinde yer ve rol almıştır. Lozan Antlaşması'nda azınlıkların kendi cemaat hukuklarını oluşturmalarına imkân tanıyan maddeler yer almaktadır. 1 Ağustos 1926'da Yahudi Cemaati, Hahamhanede yapılan bir toplantının ardından yayınladığı bildiriyle sadece Türkiye Cumhuriyeti yasalarına tabi olacaklarını belirterek söz konusu maddelerin kendilerine verdiği haklardan feragat etmiştir. Tekinalp, bildiri sonrası feragat sürecini yürütmek ve resmi makamlarla görüşmeler yapmak üzere oluşturulan heyette yer alan isimlerden biri olmuştur. Türkiye'de yaşayan Yahudi

Cemaatine, Türk Toplumuyla entegre olmanın yollarını göstermek için 1928 yılında yazdığı *Türkleştirme* adlı kitapla da bu sürece katkı vermiştir.

Dönemin atmosferine uygun olarak sübjektif bir millet tanımını benimseyen Tekinalp, Türkleştirmeyi, Türk olmayan fakat ulusal organizmanın tamamlayıcı bir parçası olma potansiyeline sahip Türk vatandaşlarını, Türk yapmak olarak tanımlamaktadır. Bir grubun ya da bir bireyin ruhsal bakımdan bir başka milletle kaynaşmasının mümkün olduğunu belirterek Yahudilerin birer Türk vatandaşı haline gelebilmelerinin yolunu “Evamir-i Aşere (On Emir)” başlığı altında göstermiştir. Buna göre Tekinalp Musevi Cemaatine şu öğütlerde bulunmaktadır: “Adlarını Türkleştir”, “Türkçe Konuş”, “Havralarda duaların hiç olmazsa bir kısmını Türkçe oku”, “Mekteplerini Türkleştir”, “Çocuklarını memleket mekteplerine götür”, “Memleket işlerine karış”, “Türklerle düşüp kalk”, “Cemaat ruhunu kökünden sök”, “Millî İktisad sahasında vazife-i mahsusanı yap”, “Hakkını bil”.

Türkleştirme kitabı ve Yahudi Cemaatine verilen tavsiyeler, Fuat Köprülü, Ahmet Ağaoğlu, Necmettin Sadak, Yunus Nadi, Celal Sahir gibi pek çok isim tarafından takdirle karşılanmıştır. Bununla birlikte Tekinalp’in tavrına şüphe ile ya da olumsuz bir şekilde yaklaşanlar da vardır. Özellikle *Vakit* gazetesi, Tekinalp’in Türkleştirme konusundaki düşüncelerini samimi bulmamıştır. Yahudi Cemaatinden de Tekinalp’e eleştiriler gelmiştir. *El Tiempo* gazetesi sahibi ve başyazarı David Fresko, Tekinalp’in *Türkleştirme* adlı kitabındaki “Evamir-i Aşere”yi bütün sorumluluğun Yahudi Cemaatine yüklenmesi olarak değerlendirerek cemaat adına sakıncalı bulmuştur. Hahambaşı Becerano ise Tevrat’ın İbranice’den başka bir dilde okunamayacağını belirterek Tekinalp’in önerisine karşı bir fikir beyan etmiştir. Gelen olumsuz eleştirilere rağmen Tekinalp, Yahudi Cemaatinin entegrasyonu konusunda çalışmaya devam etmiştir. Türk dili ve kültürünün yaygınlaşması amacıyla Millî Hars Birliği adlı cemiyetin kuruluşunda Yunus Nadi, Edip Servet gibi isimlerle birlikte yer almıştır. Cemiyet, Yahudi Cemaatine Türkçe dersler vermiş ve kuruluşu ile aynı tarihte başlayan “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyasını desteklemiştir. 1933’te ise aynı amaç doğrultusunda İstanbul’da kurulan Türk Kültür Birliği Cemiyetinin başkanlığını üstlenmiştir.

Türkleştirme alanındaki faaliyetlerinin yanı sıra Tekinalp’in ele aldığı konulardan biri de Kemalizm olmuştur. 1934’te Prag’da verdiği konferansta Kemalizm’in iki savaş arası dönemdeki otoriter rejimlerle eşdeğer tutulmasının hatalı olduğunu savunmuştur. İtalya’da faşizm, Rusya’da Bolşevizm ve Almanya’da Nazizm’in ortak özelliğinin halkların hürriyetlerini yok etmeleri ve fertlerin haklarını ortadan kaldırmaları olduğunu belirterek Kemalizm’in bu rejimlerden farklı olduğunu dile getirmiştir.

1936’da ise Kemalizm’i ideolojik bir çerçeveye oturtmayı amaçladığı ve Türk devrimini tetkik ettiği *Kemalizm* adlı kitabını yayımlamıştır. Bu konuda daha önce Berthe Georges, Mediha Muzaffer, Şeref Aykut gibi isimler tarafından yazılan eserler mevcut olsa da Tekinalp’in eseri, bunlara göre daha kapsamlıdır. CHP tarafından desteklenen ve pek çok nüshası satın alınarak Halkevlerine dağıtılan kitap, *Cumhuriyet* gazetesi üzerinden sağlanan maddi destekle Fransa’da da yayımlanmıştır. Fransız Parlamentosu Başkanı Edouard Herriot ve Fuat Köprülü’nün önsözleriyle yayımlanan eser, Kemalizm üzerine Türkçe veya Fransızca yazılmış ayrıntılı ilk çözümleme olarak değerlendirilmektedir.

Tekinalp’e göre bir ideoloji olarak Kemalizm, her şeyden evvel bir diriliş ve yenileşme eylemidir. Ancak bu eylem, tarihsel bir sürekliliğin neticesinden ziyade bir ihtilal hareketidir. Bu bağlamda Tekinalp, Kemalizm’in daha önceki ıslahat hareketlerinden farkını üç noktada ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki, Kemalizm’in teokrasiye karşı olması ve teokrasiye karşı milliyetçilik fikrini savunmasıdır. İkincisi Kemalizm’in Batıcılığı milliyetçilik çerçevesinde ele alıp zararlı

öğelerinden temizleyerek, Batı'yı bütünüyle millileştirdikten sonra kendi malı yapmasıdır. Son olarak ise Batı'nın gücü karşısında İmparatorluğun boyun eğmesine karşı Türk İnkılabının karşı koyma ve mücadele yoluna gitmesidir. Bütün bunlar neticesinde Doğu kültürü yerine Batı kültürü kurulmuş; softa anlayışı yerine çağdaş bir anlayış getirilmiş şeriat anlayışının söndürdüğü ulusal bilinç, tekrar uyandırılmıştır. Tekinalp, bütün bir ulusun deri değiştirmesi olarak tanımladığı ve hâlâ devam ettiğini düşündüğü bu süreci üç evreye ayırmaktadır. İlk evrede halkın desteği sağlanarak İstiklal Harbi kazanılmıştır. İkinci evrede Lozan Antlaşması ile Türkiye, bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkmıştır. Devam eden son evre ise yeni Türk'ü yaratma aşamasıdır ve başarıyla uygulanmaktadır.

Tekinalp, bu evreler arasında mantıksal bir silsile ve birlik olduğundan hareketle Kemalizm'in kendine has bir metodu olduğunu düşünmektedir. Her şeyden evvel atılan her adımda ve kaldırılan her engelde uygun zaman ve şartlar kollanmıştır. Bunun en bariz örneği olarak saltanatın ve halifeliğin kaldırılmasını gösteren Tekinalp, engellerin kaldırılmasının ardından yeni rejimin ve kurumların tesisi sırasında da Kemalizm'in "ulusça ve ulus için" prensibini benimsediğini verdiği örneklerle açıklamaya çalışmaktadır.

Öte yandan Tekinalp'e göre Cumhuriyeti inşa eden bir ideoloji olmasına rağmen Kemalizm'in ayrı bir programı yokken bu boşluğu, Halk Partisi doldurmuş ve asgari bir program çizmiştir. Partinin altı oku olan Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik, Devletçilik, Halkçılık ve İnkılâpçılık, Kemalizm'in temel esasları olmuştur. Tekinalp, kitabında ayrı ayrı incelediği bu esasların, klasik formüller ve kavramlar olmasına karşın Kemalizm'in bunlara ayrı bir ruh ve mana yüklediğini; hayata geçirilişleri sırasında klasik manalarından sıyrıldıklarını düşünmektedir. Nitekim bu durum, Tekinalp'e göre Kemalizm'in orijinal yanı ve diğer ideolojilerle temel farklarından biridir.

Türkleştirme ve Kemalizm alanındaki çalışmaları ve gayretlerine karşın Tekinalp, 1942'de çıkarılan Varlık Vergisi'ne tabi tutulmuştur. Kendisine tarh edilen miktarı ödeyememiş ve bir süre Demirkapı Kampı'nda kalmıştır. Ancak bu gelişme, Tekinalp'te devlete ve üyesi olduğu CHP'ye karşı bir küskünlük yaratmamış ve Türkleştirme konusundaki düşüncelerini değiştirmemiştir. Nitekim 1944'te bir kısmını, Demirkapı Kampı'nda kaleme aldığı ve Orta Asya'dan itibaren Türk ruhu ve seciyesinin yaşadığı değişimi ve gelişimi incelediği *Türk Ruhunu* adlı kitabını yayımlamıştır. Türk tarihini, "Atalar Ruhunu", "İslamiyet Merhalesi", "Meşrutiyet Dönemi" ve "Kemalist Dönem" olarak dört ayrı döneme ayırarak tahlil ettiği eserde, her bir devreyi bir kahramanın şahsında incelemiştir. Atatürk ve İnönü'yü Kemalist dönemin kahramanları ve Türk tarihinin gerçek temsilcileri olarak ele almıştır. Kitabın bu kısmı, aynı zamanda Tekinalp'in bir önceki kitabı olan *Kemalizm'in* tamamlayıcısı niteliğini taşımaktadır. *Türk Ruhunu*, Tekin Alp'in yazdığı son kitap olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha ziyade gazetecilikle ve iktisadi meselelerle meşgul olan Tekinalp, yönetiminde bulunduğu İstanbul Tüccar Derneğinin yayın organı olan *Türkiye İktisat Mecmuası*'nda 1948-1956 arasında genel yayın koordinatörü ve yazar olarak çalışmıştır. Mecmuada, iktisadi ve ticari konularda yazılar kaleme almıştır. Özellikle CHP devletçiliğinin kıyasıya eleştirildiği bir dönemde, devletçiliğin değişen dünyada hâlâ geçerliliğini ve değerini koruduğunu ileri sürerek bu prensibi savunmuştur. 1950'de Türkiye'deki iktidar değişiminin ardından CHP'ye ve Kemalizm'e olan bağlılığını, devam ettirmiştir. 1954 ve 1957'de CHP'den milletvekili adayı olmuş ancak seçilememiştir.

Emekliliğinin ardından yerleştiği Fransa'nın Nice kentinde son olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin Fahri Konsolosluğu görevini yürütmek için Dışişleri Bakanlığına başvurmuş ancak bu talep, DP hükümetince kabul edilmemiştir. 1961 yılında yaşadığı bu şehirde hayata veda etmiştir.

Murat KILIÇ

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (**BOA**), 32-3112, H-17-12-1321.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (**BCA**), 490-1-0-0/ 576 - 2290 -1

Sürelî Yayınlar

ALP, Tekin; (RİSAL, P.) “Türkler Bir Ruh-ı Millî Arıyorlar”, **Türk Yurdu**, C II, S 21, s. 656-661; C II, S 22, s. 684-690; C II, S 23, s. 725-757; C III, S 1, s.12-15; C III, S 2, s. 56-62; C III, S 3, s.77-83; C III, S 4, s.105-111

—; “Yeni Osmanlılık”, **Büyük Mecmua**, C I, S 1, C I, S 2., s.1-2.

—; “İçtimai Siyaset-2”, **Yeni Mecmua**, C I, S 28, s. 243-244.

—; “İçtimai Siyaset-3”, **Yeni Mecmua**, C I, S 30, s. 62-63.

—; “Tesanütçülük- Solidarizm”, **Yeni Mecmua**, C I, S 29, s. 518.

—; “İstikbal-i İktisadımız”, **İktisadiyat Mecmuası**, C I, S 42, s.1-4.

—; “Millet Nedir? Millî İktisat Nereden İbarettir?”, **İktisadiyat Mecmuası**, C I, S 7, s.1-4.

—; “Millî İktisat Nasıl Vücuda Gelir?”, **İktisadiyat Mecmuası**, C I, S 35, s.1-3.

“CHP İstanbul Adayı Munis Tekinalp (Kohen) ile Bir Mülakat”, **Şalom**, 14 Nisan 1954.

“Museviler Din ile Dünya İşlerini Ayırdılar”, **Milliyet**, 2 Ağustos 1926.

Kitap ve Makaleler

ALP, Tekin; **Kemalizm**, Cumhuriyet Basımevi, İstanbul 1936.

—; **Türk Ruhu**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1966.

—; **Türkler Bu Muharebede Ne Kazanabilirler? Büyük Türklük; En Meşhur Türkçülerin Mütalaatı**, İstanbul (1330)1914.

—; **Türkleştirme**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1928.

BALİ, Rıfat, **Bir Türkleştirme Serüveni**, İletişim Yay., İstanbul 2003.

—; **Bir Günah Keçisi**, **Moiz Tekinalp**, C I, II, III, Libra Kitap, İstanbul 2012.

—; “Moiz Kohen (Tekinalp)”, **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**, C 2, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2008.

BEHMOARAS, Liz, **Bir Kimlik Arayışının Hikayesi**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005.

KILIÇ, Murat, “Tekinalp”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C Ek-2, İstanbul 2016, s.593-594.

LANDAU Jacob M.; "Atatürk Devrimleri ve Moiz Kohen (Tekinalp)", **Dünya ve Türkiye Açısından Atatürk**, Yapı Kredi Yay., İstanbul 1996, s.90-100.

—; "Tekin Alp; "Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Devrinde Bir Aydın", **IX. Türk Tarih Kongresi Tebliğleri**, TTK Yay., Ankara 1988, s.1127-1134.

—; **Tekinalp; Bir Türk Yurtseveri**, İletişim Yay., İstanbul 1996.

ODABAŞI, Arda, "Munis Tekinalp (Moiz Kohen)'in Erken Dönem Biyografisine ve Bibliyografyasına Bir Katkı", **Toplumsal Tarih**, S 204, 2010, s.34-45.

TÜTENGİL, Cavit Orhan, "Munis Tekinalp'in Yazı ve Fikir Hayatı İle İlgili Bir Belge", **Yeni Yay.**, C VII, S 4, s. 210-213.

—; Cavit Orhan; "Munis Tekinalp'le İlgili İkinci Bir Belge", **Yeni Yayınlar**, C VII, S 6, s.133-134.

TOPRAK, Zafer, "Osmanlı Toplumbiliminin Doğuşu", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce**, C I, İletişim Yay., İstanbul 2004.

03/02/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/tekinalp-1883-1961/?pdf=5286> adresinden erişilmiştir